

Overstræde i Grenå og den »overdækkede« port

En lille skildring fra det gamle Grenå.
Særtryk af Grenaa Folketidende 3. marts 1956.

Af Carl Svenstrup

GRENAA
1956

Overstræde i Grenå

og den »overdækkede« port

I anledning af, at de på - Grenå Turistforenings generalforsamling - oplyste, at den kendte overbygning over Overstræde er truet, har byens historiker Carl Svenstrup skrevet følgende om seværdigheden:

Den omstændighed, at Overstræde er - overbygget ud mod Storegade, får undertiden folk til at tro, at det ikke fra gammel tid har været en offentlig færdselsvej mellem Store- og Lillegade, men - som f.eks. længere oppe i gaden ved købmand Schjötler Nielsen - kun er privat gennemgang, der efterhånden har fået alders hævd som offentlig gade. Det er imidlertid ikke tilfældet. Gyden omtales i hvert fald allerede omkring år 1700 og kaldes Søren Skiffars Gyde, senere Jens Nibes Gyde (1750), Jens Fils Gyde (1756), alt efter de skiftende ejere af huse i eller ved den. I 1789 kaldes porten »den saakaldede Luckede Port« og i 1800 »Tugthus Porten over den saakaldede blinde Gyde eller Tugthus Gyden«. Sidstnævnte navn hentyder til, at der som genbo på modsatte side af Storegade lå et på offentlig bekostning indrettet »Spindehus«, hvor fattige koner, som var under fattigvæsenets forsørgelse, kunne spinde og derved tjene en lille skilling. Det var et foretagende, som ikke fik stor betydning og ophævedes efter en lille snes års forløb.

Angående selve den »Lukkede Ports« oprindelse gælder, at de to huse, som den nu forbinder, sammen med et halvt hundrede andre bygninger i midten af Store- og Lillegade gik til grunde ved en kæmpebrand 7. juni 1751. De to huse ejedes af fattige familier, som ikke evnede at opbygge dem igen, og grundede henlå i en række år som øde pladser. Henimod 1760 må de være overtaget af sognepræsten Johan Risom, der var meget velhavende og en meget smart forretningsmand.

Der findes intet tinglyst skøde derpå. Det kan derfor ikke afgøres, om Risom har købt de to brandtomter, eller om han blot simpelthen har overtaget dem med pligt til at opføre bygninger derpå, fordi hverken byen eller kongen kunne finde sig i, at der henlå »øde pladser«, hvoraf der ikke svaredes bygningskat. Faktum er, at pastor Risom overtog grundene og i hvert fald inden 1761 opførte to gode købstadhuse derpå. Selvfølgelig bindingsværk som alle huse dengang. De var beregnet til udleje. Pastor Risom beboede selv en præstegård, som lå på Torvet.

I brandtaksationsprotokollen fra 1761 står om disse huse følgende, der giver en fuldkommen udtømmende redegørelse for hele sagen:

»Storegade nr. 53. Sognepræsten Hr. Johan Risoms bortleiede Huus til adskillige små Familier. - Dette Huus heståer ickun af een Længde og med Teigl-tag, ny Bygning: Et Forhuus til Gaden, hvorpå i Midten

er en lukket Port med Tag og Loft over med fri Indkiørsel igennem en Gyde imellem Store- og Lidengade. Er indrettet til Leieværelser, Logementer af stuer og Kiøckener og er ialt med Porten iberegnet 17 Fag. Bygningen taxeris for 370 Rdl.«.

Det er altså pastor Risom, som har fået den morsomme idé at lade de to bygninger forbinde til én bygning ved at forbinde dem med en overbygget port. Det er jo noget ret enestående og nærmest en ikke ubetydelig seværdighed ved byen. Der findes ingen som helst oplysning om, hvorvidt Risom har søgt eller fået nogen officiel tilladelse til at overbygge denne offentlige færdselsvej. Det er sandsynligt, at han ganske uden videre har gjort det, uden at nogen har taget anstød deraf. Huset var indrettet til 4 »Leievåninger«, 2 på hver side af porten. I 1799 kaldes Gyden meget betegnende »Præstegyden« med tydeligt henblik på den gejstlige bygherre, pastor Risom. - I 1783 solgte Risoms enke først den østre og kort efter den vestre halvdel og således, at loftet over Gyden tilfaldt den først solgte, altså østre halvdel. Der står nemlig i skødet på denne, at køberen har ret til lofts-rummet og taget fra husets østre gavl og helt over porten »til det Sted, hvor Lofts-Rummet, med Fjælle-Skjællerum er adskilt i tvende Parter, og af hvilket Skjælle-

rum Køberen herefter vedligeholder den halve Del i tæt og forsvarlig Stand. For samme 8 Fag Huus og beskrevne Overdel eller Lofts-Rum ... er betalt 80 Rdl.«.

Således er altså »Den lukkede Ports« historie. Grenå er i sig selv ikke rig på »Kuriositeter« og seværdigheder. Det ville være et tab for byens udseende, om denne port nu skulle forsvinde.

Carl Svenstrup

Carl Svenstrup født 23. januar 1881 i Grenaa, død 17. februar 1964 i Grenaa, var bibliotekar, som blev modtager af Dannebrogordenen i 1947. Han er bedst kendt for sit mangeårige arbejde med Grenaa byhistorie.

Svenstrup blev født ind i en skomager familie i Østergade i Grenaa. Han gik ud af Grenaa private Realskole som 14-årig for at komme i lære som skomager. Efter læreårene drog han på valsen bl.a. i Tyskland, men vendte hjem for at læse til lærer. I 1906 blev han færdig som lærer fra Blaagaards Seminarium og vendte tilbage til Grenaa som lærer ved sin gamle realskole.

I forbindelse med 1. verdenskrig blev den daværende bibliotekar ved Grenaa Bibliotek indkaldt og Carl Svenstrup overtog arbejdet som bibliotekar. I 1947 blev han Ridder af Dannebrog og stoppede som lærer for udelukkende at hellige sig biblioteket og »Grenaa Bys Historie«, som han var påbegyndt udgivelsen af i 1933. Byhistorien har fyldt meget i Svenstrups liv, den udkom i perioden 1933-1957 og et komplet sæt indeholder 2.793 sider. Efter næsten 25 års arbejde var »Grenaa Bys Historie« færdig.

Grenaa Købstad bekostede i 1951 et maleri af Svenstrup, der er ophængt på rådhuset i Grenaa. I november 1954 fratrådte han som bibliotekar og i 1958 blev han æresborger i Grenaa. Svenstrup var gift to gange og overlevede begge hustruer, fik to drenge, var aktiv vinterbader og ivrig amatør fotograf. Han døde den 17. februar 1964 på De gamles Hjem, Lillegade 48 i Grenaa.

Informationen er hentet fra Wikipedia.
Kildehenvisninger foreligger sammesteds.
https://da.wikipedia.org/wiki/Carl_Svenstrup